

't Lemels Arfgoed

OPGERICHT 17 APRIL 1997

Jaargang 4, Nummer 1/7

Mei 2001

't Arfnieuws

Ruimte.

In de vorige uitgave van "t Lemels Arfgoed hebben wij u gevraagd mee te willen denken bij het zoeken naar een geschikte ruimte voor het opslaan en exposeren van de door onze stichting verzamelde werktuigen, gebruiksvoorwerpen en kleding. Verschillende goederen en kledingstukken uit het verleden werden ons geschonken of in bruikleen gegeven. Wij zijn daar erg blij mee, maar willen ze natuurlijk graag laten zien aan inwoners van onze eigen gemeenschap en mensen van buitenaf.

Het bestuur van de Imminkhoeve heeft, wat betreft de ruimte, ons een mooi voorstel gedaan.

We mogen gebruik maken van de stalruimte van de voormalige kinderboerderij. Een ruimte die groot genoeg is en op een prachtige locatie.

Wij willen de Imminkhoeve dan ook hartelijk dank zeggen voor dit aanbod.

Maar: Er zal nog heel wat werk verzet moeten worden om de ruimte geschikt te maken. Daarnaast willen wij proberen subsidies te verkrijgen voor de te maken kosten. U begrijpt wel dat er nog het een en ander nodig is voor het geheel is gerealiseerd. Wij willen te zijner tijd een beroep doen op een aantal handige mensen die mee willen helpen aan de uitvoering hiervan.

Opoe's jam.

Onze oproep om lege jampotjes met metalen deksel voor ons te bewaren heeft veel reacties opgeleverd. Al veel potjes staan bij ons opgeslagen om te zijner tijd te worden voorzien van het bekende "Opoe's jam" etiket. Wij kunnen er echter nog meer gebruiken en daarom hopen wij dat u de lege jampotjes voor ons wilt blijven bewaren. U weet het : Wilts, Korteveldsweg 2, tel: 331250 of Vos, Huusminksteeg 1, tel. 331729 of brengt u ze even bij ons langs. Verschillende keren werden wij bij thuiskomst verrast door een doos potjes bij onze achterdeur.

Naast de potjes gaan wij ons zo langzamerhand bezig houden met de inhoud ervan.

Heeft u nog fruitrestanten in de diepvries waar u zelf niet meer aan toekomt of blijkt de komende oogst u te groot, denkt u dan ook nog even aan ons? Alvast bedankt voor uw medewerking.

Foto.

In de vorige uitgave was wegens plaatsgebrek geen foto geplaatst waarop u kon reageren.

Deze keer hebben we er weer één voor u.

Gift.

Via Jan Pouw ontvingen wij van Interpolis- de verzekeringsmaatschappij van de Rabobank- een gift van f.1250,-- voor onze Stichting. Vooral omdat wij nog veel plannen hebben waaraan kosten zijn verbonden (zie o.a. hierboven) zijn wij erg blij met deze gift.

Wij willen dan ook op deze plaats Interpolis hartelijk dankzeggen.

Cursus graan maaien.

Als de rogge bij Henk Scholten rijp is willen we een cursus graan maaien organiseren.

Om ook in de toekomst op de oogstdag over een aantal maaiers te kunnen beschikken, is bedrevenheid in dit oude ambacht ook voor jongeren van groot belang.

U kunt zich nu al vast opgeven voor deze cursus bij één van de bestuursleden. U krijgt dan later bericht over het juiste tijdstip.

Henk, al vast bedankt voor de medewerking!

M. Wilts

Firma Seigers

Hendrik Seigers werd op 28 januari 1917 geboren aan de Lemelerweg en groeide op in een gezin met 7 kinderen. Zijn ouders Seine Seigers en Gerdina van der Linde hadden een aannemersbedrijf.

Het was dan ook de bedoeling dat Hendrik timmerman zal worden, maar dat lag hem niet zo, dus ging hij het vak van smid leren. Eerst bij smid Tiggelhof in Glint, bezocht de avondschool voor onder andere lascursus en paarden beslaan. Daarna werkte hij in Heino bij smederij Berkhof deze adviseerde hem om voor zichzelf een smederij in Lemele te beginnen. Er werd in 1936 een werkplaats met winkeltje gebouwd en zo kreeg Lemele er weer een jonge ondernemer bij. Hendrik was toen 19 jaar jong. Het werk wat toen gedaan moest worden was zwaar, maar

Seine Seigers en Gerdina van der Linde

echt ambachtelijk vakwerk: paarden beslaan en bij de winterdag de paarden op “scherp” zetten, pinnen onder de ijzers om uitglijden te voorkomen. In de oorlogsjaren was er veel “lapwerk” van allerlei gebruiksvoorwerpen; van kookpannen lassen tot kachels repareren. In 1941 kon men een paard laten beslaan voor *f* 3,00, 1 meter kachelpijp *f* 1,05, 1 kachel-elleboog *f* 0,40 een schalm in een bergketting *f* 0,10, 3 hoepels omvelgen + een kruiwagenhoepel *f* 4,25.

Op 8 augustus 1945 trouwde Hendrik met Aaltje Kleinlugtenbeld zij woonde op het Zwarte en gingen wonen in het “huisje” van Van Heek

*Werkplaats Hendrik Seigers
V.l.n.r. Maarte Hof, vrachtrijder, Hendrik Seigers en Piet Seigers, de smeden*

boven op de Lemelerberg. Aaltje herinnert zich die tijd nog goed; zo vlak na de oorlog was er nog niets te koop en bijna alles op de bon, maar via familie en vrienden kwam de uitzet bij elkaar. Na één jaar gingen ze verhuizen naar de “oude school” Lemelerweg d 34.

De modernisering van de landbouw kwam langzaam op gang en er kwamen weer nieuwe producten op de markt. De boeren konden bij Seigers terecht voor alle gebruiksvoorwerpen voor de landbouw o.a. zelfdrinkers, puntdraad, handgereedschap, een zeis en de pikstreek, tevens werden er veel kachels verkocht en er werd natuurlijk nog steeds heel veel gerepareerd.

Eind 40er jaren begin 50, Dirk Schoppers was toen in dienst, werden er oude auto's gekocht; de assen werden er onder vandaan gehaald en daar boerenwagens van gemaakt; deze werden verkocht onder het merk LEWABO: “Lemeler Wagen Bouw”.

Midden 50er jaren kreeg Hendrik opdracht van de gemeente Ommen om een nieuwe ijzeren brug te maken over de Regge bij het Giethmener Kerkpad.

1936

OPENING.

Wij deelen hierbij aan het geachte publiek van LEMELE en OMSTREKEN mede, dat wij

Woensdag 18 November a.s. te Lemele

onze SMEDERIJ

wenschen te openen.

Wij hopen door nette en prompte bediening het vertrouwen waardig te maken.

H. SEIGERS - Electr. Smederij - LEMELE.

Een advertentie uit 1936

*Hendrik Seigers,
Aaltje
Kleinlugtenbeld
en de kinderen*

Deze opdracht werd samen met zijn broer Jan de timmerman uitgevoerd en zorgde nog voor menig hachelijk moment met de bootjes over de Regge.

De winkel werd vergroot in 1951 en Aaltje was hier druk mee. Ze had veel aanloop, altijd koffiedrinkers, er was toen immers tijd genoeg ook al hadden ze de zorg over 5 kinderen.

Tevens vervulde Hendrik vele bestuursfuncties o.a. in het schoolbestuur en was mede oprichter van de Oud Hollandse markt.

Op 5 maart 1954 werd de eerste tractor verkocht aan Hendrik Grefelman op de Belte. De melkmachines begonnen te komen en moesten in het voorjaar allemaal naar Seigers voor een opknapbeurt, ze stonden dan ook rijen dik voor de werkplaats. In de herfst werd Hendrik 's morgens regelmatig al vroeg uit bed gehaald om een motor voor een melkmachine te repareren, dit was voor hem geen probleem.

Ook verkocht hij fietsen van het merk Burgers en in december werd er het zogenaamde Sinterklaasschieten georganiseerd, dit deed hij samen met Willem Olthuis.

In 1955 werd er bij de werkplaats een nieuw huis gebouwd en tussen Kerst en oud en nieuw werd er verhuisd met paard en wagen door Gerrit Hendrik Schutte.

In 1964 werd de winkel van Hendrik van zijn schoonzus Janna Seigers overgenomen en werd het assortiment nog eens flink uitgebreid met verf, behang en souvenirs.

In 1973 trouwde Seine met Betty Westrik uit Schanebroek.

S. SEIGERS & ZONENTIMMERLEGEN EN AANNEMERS
SMEDERIJ - RIJWIELHANDEL
LEMELEROSKENING No. 11817
TELLECOH No. 11

Lende 19/4 1940

Rekening voor de Heer J. Pouw
van H. Seigers

Gereonte rekening		130.40
Jan 9	1 h olie	45
11	2 h olie x 45 =	90
18	1 verduelkop en lager	4.65
	1 lager	1.50
	3 druksperren hersteld	1.50
	werk hieraan	2.00
	3 lagens hersteld	3.00
	werk hieraan	4.00
20	2 h olie x 45	90
24	auto gemaakt en 2 h olie x 45 =	160
30	auto hersteld	60
Totaal 7	2 h olie x 45 =	90
9	3 h olie x 45 =	135
13	band van auto geplakt	40
15	oliepomp gemaakt	60
16	2 h olie x 45 =	90
23	1 h olie x 45 =	45
Samen		561.0

Rekening van S. Seigers (1940)

De auto van J. Pouw gebruikte nogal wat olie:
13 liter binnen twee maanden!!!

Betty runt nu al bijna 30 jaar de winkel. De winkel werd in 1979 weer uitgebreid en natuurlijk ook het assortiment. Seine nam in 1980 de zaak over en wie kent niet zijn oranje service bus.

In de bedrijfsvoering kwam langzaam een verandering. Het vertrouwde aambeeld en vuur verdween en Seine ging zich meer richten op het installatiewerk, cv en sanitair, maar ook een stukje handwerk is hem niet vreemd. Het maken van zinken en koperen dakgoten gebeurt nog steeds handmatig in de werkplaats.

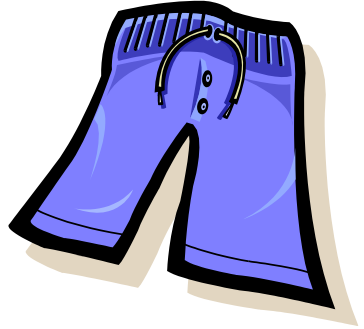
Ook voor Seine en Betty geldt nog steeds de kreet;

**Geen taak te groot, geen klus te klein,
Voor al uw 1001 artikelen, verf en installatiewerk
moet u bij ons zijn...!**

Wat is de mode?

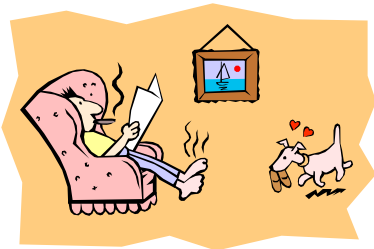
Onderbroeken.

Een onderwerp waar altijd wat lacherig overgedaan wordt. Dames onderbroeken zijn er niet altijd geweest, maar zover als men zich hier in Lemele kan herinneren werden er hier wel 'onderbroeken' gedragen. Tot het begin van de vorige eeuw droeg men hier een 'lösse' broek. Door sommigen werd deze broek heel oneerbiedig 'scheitegordien' genoemd. Deze was gemaakt van katoen in de zomer tot flanel in de winter en groot en wijd en werd met bandjes dichtgeknoopt. De broeken waren er in allerlei kleuren, zoals blauw of rood gestreept, effen grijs, roze, blauw of wit. De pijpen waren lang tot net boven de knie en werden daar met een boordje bij elkaar gehouden. Zoals de naam al zegt is deze broek los tussen de benen. Dat was erg handig als men moest plassen, want w.c.'s waren toen nog niet in. Je hurkte gewoon ergens en dan deed je je behoefte. Deze broek was nog bij een enkeling in de mode tot na de oorlog. Sommigen kunnen zich nog herinneren, dat net voor en na kerktijd er verschillende vrouwen waren die even neerhurkten. Als ze dan even later wegliepen was het nat langs het pad. (wildplassers?) Hierna kwam de klepbroek in de mode. Deze leek veel op de lösse broek, maar was tussen de benen dicht. Ook de stof en kleuren kwamen overeen met de lösse broek. Omdat men hier toen nog geen elastiek kende, werd de broek dicht geknoopt met linten, de voorbroek knoopte men dicht op de rug, de achterbroek van voren. Als men naar het huusie moest, hoefde je alleen het lintje van voren maar los te doen, vandaar de naam klep-broek. Ook werden de pijpen wel met kant versierd. Denk hierbij aan de kleding die Ot en Sien droegen. De broeken bleven echter groot en wijd. (Hoeveel slipjes zouden er tegenwoordig uit één zo'n onderbroek gemaakt kunnen worden?). Directoires kwamen er in de twintiger jaren. Doordat de stof interlock rekbaar is, werden de broeken steeds kleiner en ook het elastiek deed zijn intrede. Vandaar dat sommigen deze broeken een 'schoefdaele' noemden. Deze broeken hadden nog steeds pijpjes tot halverwege de knieën en waren er in verschillende kleuren. In de loop van de tijd werden de direktors tot slipjes en strings en zo heeft men

nu weer 'weinig um 't gat'. Herenonderbroeken waren er ook in verschillende kwaliteiten voor zomer en winter. Het waren klepbroeken die werden opgehouden door bretels. De pijpen waren zo lang, dat de sokken er overheen gedragen konden worden. Omdat deze broeken niet rekbaar zijn, waren ze ook wijd. Onderin de pijpen werd dan ook een koortje gemaakt, zodat ze daar bij elkaar getrokken konden worden en tevens maakten sommigen de kousen hier ook mee vast, zodat die niet afzakten. Bij heet zomerweer tijdens de oogst, werden deze broeken ook wel zo gedragen. Ze waren meestal blauw of rood gestreept. Bij winterweer droeg men ook molton onderbroeken tot aan de enkels. Toen de interlock kwam ging men daar massaal naar over. In de loop der jaren werden ook deze broeken steeds korter en kleiner tot de modellen dat we nu kennen. Wanneer dit boekje verschenen is, zullen er weer kledingstukken te zien zijn in de bibliotheek.
Bertha Manenschijn

Poasgebruuk'n.

Um 'n Heerd

deur

Bertha Manenschijn

'T is al effies eleen, mar ik wol 't in dissen Um 'n heerd oaver de poasgebruuk'n hebben die hier in Lemel waarn. In meert bint wie noar de Bejoardensoos ewest en doar hebt wie wat van disse gebruik'n eheurd.

De meeste hadden as kind wal 'n palmpoasestok ehad. Det was 'n mooi'n stok uut 'n bos, met ziedtakken. Op 'n middelste takke won'n 't swaantie (haantje) estök'n en op de aandere takken appelsienen (sinasappelen). De swaanties kon'n onder andere bie bakker Stappenbelt ekocht

worn. Varder riegen ze rieg-eichies an, rozienen en ape-
nootjes (ongepelde pinda's).

En natuurlijk most er gruen an.

Ok kreeng sommigen gevarfde hadgekockte eier in 'n nettie.

Die netties waren gehaakt, zo breed dat er 'n ei in passen
en zo lang veur 4 of 5 eier. B'ven zat 'n lintie deur. Met die eier de-
den ze eierkuuln met de buurkinder. Zie maken 'n parcour en dan pro-
beren sie die eier zo var m' gelijk te kuuln (rollen) zoonder dat 't ei
kapot ging. Wie het langste zien ei heel had, had ewonn'n. De eier
worn evarft met b.v. siepelschell'n (uienschillen) of rogge,
det gaf 'n mooie gelle kleur.

Met palmpoasen deden 't jongvolk beliedenis. Doarnea
gingen ze op goeie vriedag noar 't nachtmoal (avondmaal)
en dan mocht ie 2-poasdag neet uut. Der waren d'r ok nog
wat die dan met Pinksteren nog neet uut mögn.

Met poasen worn der eier egetten. Neet zomar 'n paar, mar zoveul as
ie opkon. D'r waarn manspersoon'n bie die wal 15 tot 20 eier atten.

Meestal op 'n twee'n poasdag worn 't poasvuurn an estökk'n. Elke
buurte had wal een poasbult. Nog 'n opmarking:

Men kreeg bie veul gezinnen lang neet alle daage 'n ei, ok al hadd'n
ze kippen. Hooguit 2 tot 3 in de wekke. De eier worn verruuld veur
de bosschoppen.

'N goed middel bie ziekte of verkoalenheid.

Eierverstarker: 'n lös geklopt rauw ei met 'n fleenke scheut cognac en
warme melk of broene suker.

Schape scheren, maar wie zijn de heren? (...en dame?)

Deze ansichtkaart is op 22 juli 1971 verstuurd.

Wie zijn de personen op de foto?

We verloten weer een lekkere taart onder de inzenders.

Schape tellen

Nagenoeg ieder zal wel weten dat er in Lemele vroeger heel wat schape gehouden werden. In de volkstelling van 1745 werden al 9 schaapherders of schepers geteld.

In het markeboek van Lemele wordt in 1833 ook melding gemaakt van schape en wel om de verponding, een soort belasting, evenredig te verdelen.

Hieronder volgt een gedeelte uit het verslag van de vergadering waarin één en ander geregeld werd:

1833 den 13 April zijn na voorgaande wettige convocatie den Eigenaren van de Markte van Lemele vergadert geweest bij Ootmink te Lemele alwaar door de ondergetekende presente Leden besloten is als volgt:

1e Daar de nieuwe verponding veel hooger is dan te voren van elk beest of ieder paard dat op de Gemeente weidt zal betaald worden 50

cents en van ieder schaap 2 ½ cts tot betaling dezer verponding, waartoe de beesten zonder onderscheid zullen opgebrand worden met een brandijzer, dat ten koste der Markte zal gemaakt worden, en bij de opbranding dadelijk moeten betaald worden.

Het opbranden zal dit jaar door Teunis Hallink en Gerrit Ootmink onder opzigt des Markenrigters geschieden.

Om bij het tellen der schapen ons aan geene sluikerijen bloot te stellen, is bepaald dat Werminks drop of troep groot is 120 stuks, van Bennink 20, Hallink 100, Schurink 50, Remmink 100, Velthuis 50, Kleinhuisink 100, Groothuisink 100, Immink 100 en Alferink 100, van Wiltink is op 70, Sogen op 30, Grooten op 30, Grondman op 50, Zandman op 6, Wever 12, Koopman 10, Ootmink 10 en die van Veldman op 6 bepaald; alzoo te zamen een aantal van ruim 1000 schapen; waarvan het geld bij het opbranden der beesten moet betaald worden. Tot gezworens zijn voor twee jaren aangesteld Teunis Hallink en Gerrit Ootmink welke mede zullen moeten toezien dat er met het weiden op het glint geene sluikerijen geschieden. Voor ieder beest of paard dat ongebrand na den 10 Mei op het Glint komt zal geschut worden en telken reize door den eigenaar een goudgulden boete moeten betaald worden.

.....
Inmiddels is Gerrit Groothuisink met Wicher Schurink voor twee jaren aangesteld tot schutters in het Dalmshout en in de daar aangrenzende Broekmarkte.

Aldus gearresteerd en door de presente Eigenaren ondertekend op datum als boven.

(was getekend) B.J. Immink Markenrigter

A.J. Helmich

G. Nijhuis

E. Engberts p.o. E. Smelt

H. Reefhuis

W. Schurink

T. Hallink

A. Wermink

W. Wiltink

Jan Immink

H. Kleinhuisink

G. Groothuisink

G. Ootmink

Dick Vos

Veldnamen tussen Grefeldijk, Archem en Lemeleres.

Het is opvallend dat ook in dit gebied vele veldnamen voorkomen; geografisch komt dit gebied overeen met het reeds eerder beschreven gebied ten zuiden van de Grefeldijk.

Het gebied nabij de Regge overstroomde nogal eens; ook in de recente geschiedenis.

Op oude landkaarten is te zien dat Lemele via de Grefeldijk een verbinding met Den Ham had; de Regge werd overgestoken met een voetveer.

Ook zijn hier na alle waarschijnlijkheid zompen (schepen die op de Regge voeren; zoals bijv. de Enterse zomp) beladen met keien van de Lemelerberg. Deze keien dienden voor de bestrating van de stad Ommen.

Aan de noordzijde van de Grefeldijk zijn in de zestiger jaren zandbulten afgegraven. Achter het huis waar nu Henry en Marja Bloten wonen was zo'n zandbult.

Bij het afgraven zijn daar resten gevonden van zeer vroege bewoning. Leen Bode heeft er met z'n G.M.C. (Amerikaanse legertruck uit de 2e w.o.) vele kuubs zand weggehaald.

De betekenis van de veldnamen stelt ons nog vaak voor raadsels.

Wat te denken van namen zoals Stroete-Looshmoat-Durel-'t Rot-'t Everslag Flem Kosten ,de Witte Hanen en 't Olland.

Mischien had het 't Olland iets te maken met het betalen van tol voor het voetveer?

Vermeldenswaard is nog dat in de Flemkoste riet kon worden gehaald dat als dakbedekking diende voor de boerderijen.

Voor aanvullingen , opmerkingen en correcties neem alstublieft contact met ons op.

Redactie veldnamen.

1 n'hoek	16 berendskaamp	31 looshmoat
2 t'blik	17 goan	32 hoge greffel
3 t'vennegie	18 sogen	33 meugie
4 de blökkies	19 waterkaamp	34 alte moat
5 n'kaamp	20 t' vennegie	35 stroete
6 t'hoge stuk	21 groot'n kaamp	36 hoenderweide
7 kleine middelste weide	22 s'herenslag	37 grote goan
8 middelste weide	23 sabroek	38 t'olland
9 suubroek	24 de slagen	39 t'weitie
10 de els	25 de witte hanen	40 wiltingmeu
11 de voeleweide	26 de flemkoste	41 lange ries
12 koeland	27 t'butinkbussie	42 durel
13 t'huukie	28 assinkmoat	43 weerd
14 twisman vennegie	29 hogemoat	44 moat
15 kasgoan	30 raammoat	

Zaaien en poten.

Van de werkgroep “Oude ambachten en werktuigen” komen in deze uitgave de voorjaarsactiviteiten zaaien en poten aan de orde. Met name aardappel poten en het kunstmest strooien.

Het poten van aardappelen in het voorjaar vergde vroeger veel handwerk. Er waren drie methoden :

- poten in de ploegvoor ofwel poten achter de ploeg.
- poten in een geul die met een schop of een hark werd getrokken en later met een zogeheten vorentrekker.
- poten in kuilen en gaten gemaakt met een pootstok, boor of schop.

Het poten in een geul is een van de oudste methoden. Het poten achter de ploeg gebeurde doorgaans op de wat lichtere gronden en in de veenkoloniën. De pootsters bonden zich een schort of een oude zak voor, die ze vulden met de pootaardappelen. Voordat zij aan de slag konden met het “aardappelen leggen” was er al enige grondbewerking toegepast en vervolgens werd met een zogeheten markeur (strepentrekker) overdwars om de 50 tot 55 centimeter een streep getrokken: goten jagen genoemd . Op het kruispunt van zo’n goot werd met een gatenstoter een gat gemaakt waar de aardappel in gegooid werd.

Zo werden de gaten gevuld en werden meestal door de vrouwen zelf

dichtgetrapt. Ook kwam het wel eens voor dat iemand apart achter de vrouwen aanliep om de gaten dicht te trappen. Daarvoor werden vaak speciale klompen met planken zolen gebruikt.

Het was allemaal pas- en meetwerk, want men wilde de planten per se in

vierkantsverband hebben staan. Later werd in rijen geteeld waarbij de afstand tussen de rijen voortdurend discussiestof opleverde. Moest

het nu 55, 60, 62,5 of 65 cm zijn?

Voordeel van de rij was dat de boer gemakkelijker met een schoffel-
werktuig tus-
sen het ge-
was door
kon.

Op de foto
zie je een
strepentrek-
ker, een en-
kele gaten-
stoter en een
dubbele ga-
tenstoter.
Vier gaten
worden tege-

lijk geprikt, aardappelen worden door de pootsters erin gegooid en
iemand loopt op speciale klompen erachteraan en trapt de gaten dicht.
(ongeveer
1940)

De schotelstrooier. (ongeveer 1945)

De eerste strooiers werden door een paard getrokken. Toen in de 50-jaren de landbouw gemechaniseerd werd, werden veel machines omgebouwd om achter de trekker te kunnen gebruiken. Zo hebben wij ook een schotelstrooier gevonden bij de familie Stobbelaar in Archem. Deze stond al een tijdje buiten en is geschonken aan het “Lemels Arfgoed”, nogmaals dank voor deze gift. Het is de bedoeling om deze dingen te bewaren en te gaan opknappen en ten toon te stellen als we daar een geschikte ruimte voor kunnen vinden.

Foto van de schotelstrooier geschonken door Robert Stobbelaar.

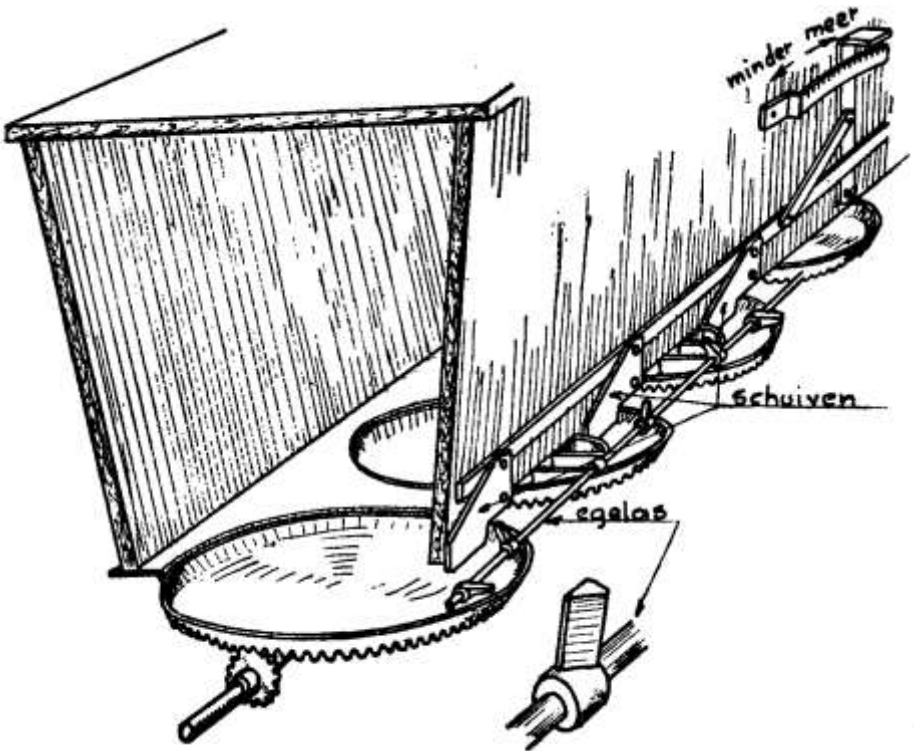
Beschrijving van de schotelstrooier:

De bodem van de voorraadbak van deze machine is voorzien van een aantal halfronde openingen. Onder elke opening draait een schotel, zodat de helft hiervan een deel van de bodem vormt en het andere gedeelte achter de voorraadbak uitsteekt. Door de draaiende beweging van de schotels wordt regelmatig kunstmest buiten de bak gebracht en door een egelas uit de schotels geworpen. De uitsteeksels op de egelas hebben soms om de andere een wending naar links of naar rechts, zodat de kunstmest enigszins in schuin achterwaartse richting wordt weggeslingerd. De afstelling geschiedt door de strooispleet nauwer of ruimer te maken, en/of de snelheid van de schotels te veranderen. Men heeft de minste last van kluitjes e.d. als de strooispleten

zoveel mogelijk worden geopend. De te verstrooien hoeveelheid wordt geregeld met de snelheid van de schotels.
Deze machine is te gebruiken voor vele soorten meststoffen zoals kunstmest, kalk en slakkenmeel (poedervorm) wat een afvalproduct is van de hoogovens. Dit is goed voor het fosfaatgehalte van de grond.

Hieronder zie je een tekening van de constructie van een schotelstrooier.

Gerrit Jan Hallink

Van wie bin ie d'r iene??

Bij het zoeken naar gegevens over de Marke Lemele voor een presentatie bij de Historische Kring Dalfsen vond ik een rond 1848 opge-
maakte kopie van een stuk uit het markeboek van 1457. Hierin staan
de erven van o.a. Lemele, Archem en Giethmen die waeren hebben in
de marke Dalmsholte. Het origineel van dat markeboek uit 1457 heb
ik op het Historisch Centrum Overijssel (voorheen Rijksarchief) niet
kunnen vinden en waarschijnlijk bestaat dat ook niet meer. Er zijn in
de loop der tijd diverse onderzoekers geweest die deze namen aange-
haald hebben, maar ik wil ze hier toch weer even noemen zoals ze in
de kopie vermeld zijn:

*Dit sint die geene die waeren hebben in Dalmsholte
In 't eerste in de Buurschap Lemele*

<i>Wiltinck</i>	<i>1</i>
<i>Lemekinck Anekinck</i>	<i>1</i>
<i>Luijdekinck Alpherdinck</i>	<i>1</i>
<i>Jan Oetbertinck</i>	<i>1</i>
<i>Lambert Emme</i>	<i>1</i>
<i>Werbolth Huijsmanninck</i>	<i>1</i>
<i>Dietmaninck (nu Velthuis genaamd)</i>	<i>1</i>
<i>Herman Reimbardinck</i>	<i>1</i>
<i>Halle</i>	<i>1</i>
<i>Diederik Schurinck</i>	<i>1</i>
<i>Evert Benninck</i>	<i>1</i>
<i>Geerlich Warnemarinck</i>	<i>1</i>

Somma *12 waeren*

Item in de Buurschap van Archem
Geert Buijtinck *2*

<i>Oetbert ter Steenstrate</i>	1	
<i>Strunk</i>	1	
<i>Manninck</i>	1	
<i>Geert ter Hellen</i>	2	
<i>Mathias to Nijenuize</i>	1	
<i>Dat Loehuis</i>	1	
<i>Werner ter Ones</i>	1	
<i>Ten Heekhuis</i>	1	
<i>Egbert Amelrinck</i>	1	(is verkocht op den stal tho Besthmen den Clooster Winsum)
<i>Heere ten Camphuis</i>	1	(verkocht)
<i>Helmich van Voorst</i>	2	(van de Hoeve)
<i>Jan Ludolphinck</i>	2	(verkocht ½ waer in 1551 luid zegel en brieven Juffer van Echten tot den Reler vertoont in den Jare 1650)
<i>Die Swindeste</i>	½	
<i>Somma</i>	17½	waeren

(op eene losse nota staat Archem op 18 waeren dus die Swindeste op 1 volle waer)

<i>Item den Buurschap van Gietman</i>		
<i>Wernemerinck ter Nedersloe</i>	2	daarvan 1 verkocht Hendrik van Laar
<i>Bodinckhoft ten Laar</i>	3	den 27 jJuni 1564 heeft Johan van Laar toe Honlaer bekent Johan van Munster met 2 Erve het 1e genaamd Luttekens Hoft met 2 waeren in Dalmsholte en tandere ge naamd Corte met 1 waere
<i>De Noele</i>	1	
<i>Luijdekinck Huisman</i>	1	
<i>Somma</i>	7	waeren

De opmerkingen aan de rechterkant van de opsomming zijn gemaakt naar aanleiding van veranderingen die in de loop der tijd door koop of verkoop zijn opgetreden. _____

Verder valt op dat veel van de namen van de Lemeler erven nu nog als achternaam bestaan, terwijl slechts enkele namen uit Archem en Giethmen nu ook nog voorkomen.

Let wel dat het namen zijn van erven hetgeen niet wil zeggen dat degenen die nu deze namen nog dragen afstammen van de bewoners uit 1457!!

Vaststelling grens tussen de Lemeler en de Archemer Marken

Bij het onderzoek naar gegevens over de Lemeler Marke vond ik ook de volgende afspraak tussen de Marken van Lemele en Archem betreffende de grens tussen beide marken en ook een afspraak over de "Dikke Steen".

De tekst is letterlijk overgenomen:

Wij ondergeteekenden Mr. Hendrik van der Wijck, Marktenrigter¹, benevens Harmen Reimink, Hendrik Rave, Frerik aan het Rot en Jan Boone, landlieden en Gewaarden in de Markte van Archem ter eene

en

Berend Jan Immink, Marktenrigter mitsgaders Willem Wiltink, Gerrit Jan Foekert, Wicher Schurink, Gerrit Nijenhuis en Derk Jan Werminck, landlieden en Gewaarden in de Markte van Lemele ter andere zijde,

Als van weerskanten gecommiteerd en gemagtigd tot het regelen en vaststellen van den scheid² tusschen genoemde beide Markten, verklaren des aangaande te zijn overeengekomen en dien scheid onherroepelijk bepaald te hebben in maniere navolgende:

Deze scheid zal loopen van uit den sloot tusschen het land van Hendrik Meesters en het land behoorende bij de Lemeler school³, beide het Nieuwe genaamd, tot aan eene baak geplaatst op het blikveldje, tusschen het land van Oortkamp en het land van Grondman, Ravenhoek geheten, van daar in eene regte lijn op de baak staande op den Riewendals Belt aan den Noordkant, van dit punt in eene regte lijn op eene baak geplaatst op den rug van den Lemeler Berg en van daar op de baak staande op de oude Gracht⁴ in eene regte lijn tusschen den laatsten Meipaal van Archem en den eersten Meipaal van Lemele in

Dalmsholt; zullende deze scheid wijders worden aangewezen door eene paal te plaatsen op het scheidpunt tusschen de aan Archem en Lemele toegestane vooruitbedeeling van Dalmsholte zoo dra dit punt bekend zal zijn⁵.

En zullen ter verrekening van dezen scheid voor het vervolg op de hiervoren opgegeven punten waar thans baken staan even als aan den vermelden sloot tusschen het land van Hendrik Meesters en het land behoorende bij de Lemeler school worden gesteld behoorlijke eiken palen ter lengte van een el in den grond en twee en een halve el er boven⁶; terwijl van paal tot paal tevens een voldoende kielspit zal worden gegraven.

Voorts is ten dezen vastgesteld dat de tijdelijke bewoners van het Blik het regt zullen hebben en houden, om op den van ouds gebruikelijken voet hun vee naar het Dalmsholt te drijven en met wagens en paarden derwaarts te varen over de gronden tot de Markte van Lemele behoorende⁷; terwijl eindelijk⁸ die van Lemele zich ook nog verbinden den grooten steen op den Berg nimmer te zullen vervreemden, vernietigen of tot eenige einde gebruiken, maar denzelven zijne plaats ongestoord te laten behouden.

Waarvan twee eensluidende gemaakt en door wederzijdsche contractanten geteekend zijn te Lemele den zeventienden April 1800 negenen-dertig.

H. van der Wijck

B.J. Immink

H. Reimink

W. Wiltink

R. Rave

G.J. Foekert

F. aan het Rot

W. Schurink

J. Boone

G. Nijenhuis

D.J. Wermink

Opmerkingen:

1. Hoewel het juiste woord “marke” is schrijft de markenrichter B.J. Immink consequent “markte” en “marktenrigter”.
2. Scheid = scheiding, grens.
3. De school van Lemele stond in 1839 aan de Lemelerweg, afslag Grefeldijk (zie ook herdenkingsboek Ichthus school).
4. Wie weet wat hier met de oude Gracht bedoeld wordt?
5. In 1839 was er al sprake van een verdeling van de marke Dalmsholte tussen de zeven belanghebbende marken; pas in 1848 werd de marke Dalmsholte werkelijk verdeeld tussen Lemele, Archem, Giethmen in het Schoutambt Ommen en Vilste-

- ren, Rechteren, Hessum en Lenthe in het Schoutambt Dalfsen.
6. Eén el is 69cm; het waren dus behoorlijke palen van bijna 2½ m.
 7. De bewoners van de boerderij “het Blik” woonden in Archem en moesten met hun vee over grond van de Lemeler marke.
 8. Het woord “eindelijk” betekent niet dat ze het uiteindelijk met elkaar eens waren, maar “aan het eind van de vergadering”.
- Dick Vos

*“De Dikke Steen”
(Ansichtkaart verstuurd in 1932)*

Het Markeboek van Lemele

Gelukkig is nog wel een deel van het merkenboek van Lemele bewaard gebleven en is in zeer goede conditie. Het wordt bewaard op het Historisch Centrum Overijssel te Zwolle en het loopt van ongeveer 1568 tot 1848 toen de Lemeler marke werd opgeheven.

Ik heb daarvan een kopie kunnen bemachtigen en het beslaat ongeveer 340 pagina's. Het deel vóór 1700 is geschreven in een moeilijk leesbaar handschrift, waarvan hieronder een stukje volgt. Het overige deel wordt steeds gemakkelijker te lezen naarmate we dichter bij 1800 komen. Vooral het deel van de merkenrichter B.J. Immink is goed te lezen en lijkt op het schrift wat voor de oorlog op de lagere school gehanteerd werd. Mijn bedoeling is om het boek om te zetten (transcriberen) naar onze "gewone" taal, maar dat zal wel enige tijd in beslag nemen.

Wie het leuk en interessant vindt om daarbij te assisteren: van harte welkom! Interessante delen zullen we publiceren in dit tijdschrift.

Dick Vos

Item ~~Joan~~ ~~van~~ ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
in ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~

Item ~~Joan~~ ~~van~~ ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
in ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~

Item ~~Joan~~ ~~van~~ ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
in ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~

Item ~~Joan~~ ~~van~~ ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
in ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~
van ~~der~~ ~~Wolven~~ ~~is~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~off~~ ~~maet~~

Item

De dreum

deur Annie Slots uut Archem (april 2001)

*Ik hädde een dreum, een mooie dreum;
wie waarn weer vrie*

*De oorlog van de tongebloare was eindelijk veurbie
Veurbie was het vernietigingsjuk
Veurbie was de oaverheidsdruk.*

*De opluchting was zo oaverweldigend groot
Wie waarn bevrijdt van de nenijnige despoot
Wie kwaam weer bie mekare op de koffie
Zonder poespas zo mar in oonze daagse kloffie
Nergens zag ik nog linten en matn
Woarbie ie het oaverloopn nooit vergatn*

*Ik dreumn det ik op een groot fees was en wie
daansn en sprungn
Doar was mooie muziek, wie deedn de polonaise
en wie zungn
Ik dreumn det ik lämmegies zag darteln in de wei,
zie haddn zo'n schik
En mooderschoap, die keek der noa met een
vertederende blik
Ik dreumn dat ok de koene en de kälfiess al reukn
de veurjoarsloch
En de pinkn woln noar buutn, det moch misschien
morgnvrog
Heel in de veerte heur ik inens de wekker goan
Het is zes uur en weer tied um op te stoan
Mien dreum wödt wel arg roew versteurd op
det moment
En ik wete ok het moorden giet deur as ze niet
preventief ent
Wie loopt noar de stal met geboägn scholders en een
troage sloffende gang
De troanen braand mie alweer achter de oogn en
ik vroage mie of nog hoelang*

Colofon:

Bestuur Stichting 't Lemels Arfgoed

M. Wilts, Korteveldeweg 2, 8148 RE Lemele voorzitter

A. Pouw, Glintweg 1, 8148 RM Lemele secretaris

D. Vos, Huusminkstg 1, 8148 PR Lemele penningmeester

B. Manenschijn, Maanweg 2, 8148 RV Lemele lid

B. Duerink, Lemelerweg 41, 8148 PB Lemele lid

Bankrelatie: Rabobank Ommen - Rek.nr. 34.89.36.877

Kontaktpersonen werkgroepen:

Geschiedenis van winkels en bedrijven:

Bert Duerink, tel.: 331216

Boerderij, straat- en veldnamen onderzoek

Adri Pouw, tel.: 331455

Samenhang families/voorouderonderzoek

Dick Vos, tel.: 331729

Klederdracht:

Bertha Manenschijn, tel.: 331363

Oude ambachten en werktuigen:

Gerrit Jan Hallink, tel.: 331774

Vormgeving en redactie: Dick Vos

Het tijdschrift 't Lemels Arfgoed verschijnt twee keer per jaar.

Een abonnement (donateur) wordt geacht aan het begin van het jaar te zijn ingegaan en kost voor inwoners van Lemele minimaal f 10,- en voor belangstellenden buiten Lemele minimaal f 15,- in verband met portokosten.

Bij betaling door overschrijving bij "Mededelingen" adres en woonplaats vermelden omdat op de rekeningafschriften alleen de naam wordt vermeld.

Overname van artikelen alleen na toestemming van de auteur.